

ЩЕ ОДНА КНИГА ПРО П. В. ЛІНТУРА*

Під назвою “Будівничий культури” вийшов збірник матеріалів, приурочений до 100-річчя від дня народження Петра Васильовича Лінтура – відомого закарпатського вченого, літературознаця, фольклориста ХХ ст. Цей збірник увібрав матеріали двох Лінтурівських читань в Ужгородському національному університеті – в травні 1999 р. та травні 2009 р., а також документи, спогади рідних, близьких, учнів і вихованців... Упорядником видання виступив доцент Ужгородського національного університету, кандидат філологічних наук І.М.Сенько.

До речі, Іван Михайлович є також автором першого найбільш повного дослідження про життєвий і творчий шлях П.В.Лінтура. Ще у 1999 р. побачила світ його монографія «Заповнена анкета, або Життєпис Петра Лінтура». У цьому ж році вийшов

бібліографічний покажчик «Петро Лінтур», укладений І.В.Хлантою та І.М.Сеньком, в якому зафіксовано майже 200 публікацій відомого славіста. А це, повірте, немалий доробок в умовах масованого ідеологічного тиску, коли писати «треба» і «можна» було лише за наперед заданою схемою. Тож діяльність П.Лінтура неодноразово піддавалась критиці з боку обласних і міських, університетських партійних органів на своїх засіданнях та в публікаціях у пресі.

У вступі до «Будівничого культури» доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України УжНУ Дмитро Данилюк високо оцінив внесок П.В.Лінтура в культурно-освітнє життя краю, а також його роль як ученого. Він пише: “Петро Васильович вистояв і вніс вагомий внесок у наукове дослідження духовності краян, щоб вона була помітною квіткою у вінку слави українського народу, у вінку слави усього слов’янського світу. Його щирі, правдиві, аргументовані наукові розвідки про

* Будівничий культури: збірник матеріалів до 100-річчя від дня народження Петра Лінтура / Упорядник І.М.Сенько. – Ужгород: Карпати, 2010. – 352 с.

своїх попередників – культурних діячів краю розвіювали темні хмари, які мали навечно сховати від людського ока плеяду закарпатських просвітителів-будителів, і цим він вписав і своє ім'я в плеяду відданих народній справі людей”.

Розпочинається рецензоване нами видання блоком «Спогади». Тут поміщено 12 споминів рідних і близьких П.Лінтура, які було зібрано упродовж 1970-2009-х років – сестри Олени Лінтур, дочки Віри Боднар, односельчанина Петра Мальованика, його учнів – Петра Продана, Світлани Макари, Станіслава Шошури, людей, які його знали і працювали з ним, – Михайла Молнара, Олени Ломсадзе, Андрія Шекети, Георгія Тидора, Юрія Туряниці... Тут також поміщено інтерв'ю журналістки Маріанни Шутко з сином дослідника Василем Лінтуром, яке було опубліковане в газеті «Новини Закарпаття» у 2009 році. З них ми можемо почерпнути факти, які характеризують Петра Лінтура як Людину працювиту, наполегливу, ерудовану, віддану народній справі.

У розділі «Статті» подаються матеріали вже згадуваних Лінтурівських читань. Науковці досліджують діяльність Петра Васильовича як педагога (Л.Маляр) і організатора розвитку культури і мистецтва на Закарпатті в 1940-1960-х роках минулого століття (В.Габорець). Інші статті присвячені дослідженню наукового доробку П.В.Лінтура: як казкознавця (статті І.Сенька, С.Бобинця, Л.Поліхи) і баладознавця (стаття словацького науковця, членкореспондента НАН України М.Мушинки), дослідника народних переказів краю в контексті між-етнічних контактів (стаття М.Демчик); В.Барчан та Л.Барчан проаналізували наукові зацікавлення вченого історією журналістики в краї, а професор-мовознавець І.Сабалдош простежив реалізацію принципу автентичності фольклорних текстів у публікаціях П.В.Лінтура; розглянуто й тему будителівства у спадщині науковця – кандидатом філологічних наук Ю.Бідзілею, який справедливо зазначає, що П.Лінтур “не шукав легких тем, а навпаки – торкався тих проблем, до яких звертатися у радянські часи було досить небезпечно. Однією з таких “небезпечних” тем і було дослідження проблеми будителівства в слов'янському світі й ролі письменників-будителів в історії розвитку літератури на Закарпатті. За свій виважений підхід та позитивну оцінку літературної діяльності закарпатських поетів та прозаїків XIX-XX століть П.В.Лінтур неодноразово піддавався критиці партійними органами та комуністичними літературними критиками”.

На особливу увагу заслугове стаття М.Делегана та О.Хланти: «Документи Державного архіву Закарпатської області про громадсько-політичну, культурну й педагогічну діяльність П.В.Лінтура». Тут проаналізовано документи, які проливають світло на життєвий і творчий шлях Петра Васильовича у 1930-1960-х роках. Більшість з них стосується перших років становлення радянської влади на Закарпатті, років, у які особливо активно працювала ідеологічна робота у зв'язку із входженням Закарпаття до складу Радянсько-

го Союзу з “керівною” і “спрямовуючою” КПРС, роки “жданівщини”, коли щось писати відмінного від існуючих стандартів було небезпечно. В цей час під приціл критики потрапляють закарпатські історики і літератори – П. Сова, П. Лінтур, А. Патрус-Карпатський, Ф.Потушняк та інші. Особливо цькували Ф.Потушняка, звинувативши його у всіх смертних гріхах. У цій обстановці П. Лінтур наважився виступити на захист Федора Михайловича, тим самим накликавши на себе ще більше звинувачень. М.Делеган та О. Хланта як приклад наводять інформацію від 12 липня 1947 р. секретаря Закарпатського обкому КП(б)У по пропаганді секретарю ЦК КП(б)У «Про деякі проявлення ворожої ідеології у Закарпатській області». В ній, зокрема, відмічалось, що Петро Лінтур – член спілки радянських письменників України і завідділом культури обласвиконкому ... “виступив на бюро обкому КП(б)У 6 липня 1947 р. в захист Ф. Потушняка. ... Ф. Потушняк і П.Лінтур повністю залишаються в полоні своїх старих поглядів, у полоні буржуазних реакційних ідей”. Тільки тепер ми маємо можливість об'єктивно оцінити діяльність справжніх вчених краю, в тому числі й Петра Лінтура.

Наступний розділ – «Рецензії» – містить відгуки відомих науковців і письменників – Е.Померанцевої, М.Мушинки, Я.Мегели, П.Скунця, І.Чендея, опубліковані в 1950-1980-х роках в Ужгороді, Москві, Пряшеві, Києві, – про книги закарпатських казок та балад, записаних і впорядкованих П.Лінтуром.

Розділ «В контексті часу (1909-1969-2009)» складається із двох частин: «Труди і дні Петра Лінтура» та «Живий у пам'яті краян». У першій частині на основі «Автобіографії», яка зберігається в його «Особовій справі» в Ужгородському національному університеті та аналізі праць вченого упорядник у хронологічній послідовності рік за роком показує успіхи і перешкоди у житті та творчості П.Лінтура. “Зроблене П.В.Лінтуром у вивченні літературного процесу, а головне, у вивченні усної народної творчості русинів-українців Закарпаття в контексті всеслов'янському, – на думку укладача І.Сенька, – було таким вагомим внеском у краєзнавство та в українську культуру, який постійно нагадує про себе”. Саме тому до другої частини розділу увійшли матеріали про вшанування пам'яті П.Лінтура – посилення на його праці, спогади про вченого, відзначення 90-річчя та 100-річчя знаного у слов'янському світі дослідника усної народної творчості та літературного процесу на Закарпатті.

А ще П.Лінтуру по його смерті було присвячено вірші та нариси письменників та поетів краю: «Бувальщина про казкаря Андрія Калина» Л.Забашти, «Балада про чудного чоловіка» Ю.Шкробинця, «Слово про Петра Лінтура» І.Чендея, «Баладний витязь» В.Фединишинця... Всі вони включені в окремий розділ «Бачу Лінтура орачем і сіячем».

Містить видання і «Додатки», в яких подано «Автобіографію» діяча, листи, з якими до нього зверталися його друзі, науковці, казкарі,

студенти. Зауважимо, що деякі з них уже публікувалися – лист професора Московського університету М.Водовозова (альманах «Дзвінке джерело», Ужгород, 1983), листи казкарів А.Калина, М.Галиці (журнал «Тиса», Ужгород, 1994, №3-4). Інші подаються вперше – лист кореспондента газети «Труд» Л.Мусатова (11.03.1946 р.), мовознавця І.Панькевича (Прага, 04.06.1956 р.), лист Надії К. (29.09.1967 р.). Ці листи добре характеризують П.Лінтура як науковця і людину. До розділу включені і дарчі написи на книгах із бібліотеки Петра Лінтура. Позитивом є й публікація документів Державного архіву Закарпатської області. Ці матеріали подано до збірника дочкою вченого – Вірою Боднар.

У додатках поміщено уривки із редакційної статті «Бути непримиренними до проявів буржуазно-націоналістичної ідеології», постанова бюро Закарпатського обкому КП(б)У від 13 серпня 1947 р. «Про антипартійний виступ та поведінку члена ВКП(б) Лінтура П.В. на загальних міських зборах інтелігенції м. Ужгорода, що відбулись

1 серпня 1947 р.», постанова бюро Ужгородського міському КП України від 8 червня 1959 р. про «політичні помилки» Лінтура П.В. На нашу думку джерельну базу слід було б розширити. Адже вона пролила б світло на те, в яких умовах приходилося творити закарпатським літераторам у повоєнному Закарпатті. Працюючи в ДАЗО нами виявлено значну кількість документів, які дозволяють відчувати дух цієї епохи. А тому ця тема ще не завершена і чекає на свого дослідника.

Книгу видано у світ за сприяння Управління інформації та зв'язків із громадськістю Закарпатської обласної державної адміністрації – і вона попаде в бібліотеки краю, щоб усім, хто візьме її в руки, нагадувати, як багато зробив на ниві культури Петро Лінтур – громадський діяч, педагог, фольклорист, літературознавець, знаний у слов'янському світі науковець.

Василь Міщанин,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України УжНУ